

„Kostýmy musí vypadat opravdově. Ne jenom jako,“ tvrdí Theodor Pištěk

30.10.2017

Malíř, scénograf a kostýmní výtvarník Theodor Pištěk oslavil v říjnu své pětadesáté narozeniny. Narodil se ve stejný rok jako Miloš Forman, s nímž natočil film Amadeus a odnesl si nejvyšší filmařské ocenění – Oscara. Nositel mnoha dalších ocenění za umělecký přínos kinematografii a filmu na Žižkov nikdy nezapomněl a prožil zde zásadní roky svého života.

Na Žižkově jste strávil většinu svého života?

Je to tak. Narodil jsem se sice někde ve Strašnicích, než jsem se ale stačil rozkoukat, ocitl jsem se v Radhoštské ulici, kde jsem bydlel šedesát let. Náš barák byl hraniční, čili někdy jsem byl v průběhu let Vinohradák, jindy zase Žižkovák. Zažil jsem tu také dva nejdramatičtější dny ve svém životě.

Které dramatické okamžiky máte konkrétně na mysli?

Pětačtyřicátý a osmašedesátý rok. V mém životě to byly dva rozhodující momenty.

Jak jste prožil květnové povstání v roce 1945?

Všechny ulice byly zbarikádované. Začátek byl vlastně málo dramatický, až nenápadný. Když byl vyhlášený konec války, neudělal jsem nic chytřejšího ve svých dvanácti letech, než jsem vyběhl ven a lítal po čtvrti. Němci a Češi se tahali o zbraně u hotelu Flora – nevěděli zprvu, jestli je to kapitulace, nebo ne. Pak ale začaly jezdit tramvaje k rozhlasu a začaly boje. Nejhorší okamžik pro mě nastal, když přišel oddíl Vlasovců se zmrzačeným, stejně starým klukem, jako jsem byl já. V našem baráku si všimli cedulky, že tam bydlí doktor. Ale on to byl zubař, který omdlel, jak mu rozsekaného kluka ukázali. Nakonec teda odešli,

ale u nákladového nádraží je chytli Rusové a bez milosti je všechny postříleli. I toho kluka. Další zážitek jsem měl, když u nás bydlel americký důstojník. Američané přivezli penicilin a nevěděli, co s ním. Můj táta byl podnikavý a nabídl mu zázemí. Poté se k nám ještě jednou vrátil, a jelikož to byl zpravodajec, barvitě nám líčil, jak se Patton pohádal, aby Prahu směl osvobodit on, ale nedovolili mu to. Já jsem dostal přidělenou důležitou funkci – rozdával jsem na rohu ulice dětem žvýkačky a dospělým cigarety, které s sebou jako proviant přivezli.

Přišel jste do styku s vojáky i během srpna v roce 1968?

Bylo to jiné, ale stejně dramatické. Kdo tenhle rok nezažil, těžko mu porozumí. Sovětští vojáci absolutně nechápali, kde jsou a proč tu jsou. Události se mě dotkly také během natáčení filmu, který jsem dělal tehdy s Vláčilem. Zakázali nám v dané lokaci pokračovat, protože místní lidé vyorali z pole na třicet ruských vojáků – popravili sami sebe. Asi za krádeže nebo jiné zločiny.

Od začátku jste chtěl být výtvarníkem?

Žádnou jinou představu jsem neměl.

Přesto jste se významně prosadil jako kostýmní výtvarník.

To je náhoda. Do třiceti let jsem netušil, že bych se tím mohl vůbec zabývat. Nemám ani žádnou průpravu.

Jak jste se teda k této profesi dostal?

Dělal jsem výtvarníka u filmu Franty Vláčila a spolupráce nám moc vyhovovala. Točil film Holubice, ale už se chystal na Markétu Lazarovou. To byl jeho sen od narození. Nabídl mně, abych to zkusil, a jemu se moje nápady líbily. Byl jsem hrozně šťastný. Začínající výtvarníci se živili jinak než volnou tvorbou. Někdo dělal knížky, komiksy. Já třeba dělal v Čedoku nálepky na kufr. Takže o živobytí jsem měl postaráno a tvořit jsem si mohl, co jsem chtěl.

Měl František Vláčil na vás jiné nároky než později Miloš Forman?

To jsou chlapi, co jsou úplně totožní. Vědí, co chtějí. Pro ně je přednostní práce v režii a nechtějí se zabývat nějakými kostýmy. Nechali mně volnou ruku ve všem, co jsem dělal. Jsou ale i režiséři, co pořád hledají záminky pro to, aby ještě nemuseli točit. Řeší knoflíky, dekorace, barvy, zkrátka prkotiny, jen aby nemuseli říct: „Klapka, jedem!“

Dodnes mě fascinuje dvojí tvář u masky v Amadeovi, kterou nosil F. Murray Abraham coby Antonio Salieri. Byla to vaše myšlenka?

Nebylo to ve scénáři. Miloši Formanovi jsem tuhle masku navrhnul. Jemu se moc líbila. A pravda, stal se z toho zajímavý motiv celého filmu.

Co je podle vás nejdůležitější na práci kostýmního výtvarníka?

Kostýmy musí vypadat opravdově. Ne jenom jako. Já jsem do každého z nich dával realii. Šijete kostým, do něj ale přidáte dobovou látku, knoflíky a další komponenty. Měl jsem možnost chodit v Itálii po různých krámcích, v nichž probíhaly aukce zkrachovalých šlechtických rodů. Nakoupil jsem deštníky, boty, krajky. Byly to korunové věci, ale udělaly divy. Mně stačil jen kapesníček, a zážrak byl hotov. Jedna z hereček byla třeba nervní, kousala si nehty a vyrvala mi nitě z paraplíčka. Já zažil věci.

Řešil jste víc takových konfliktů během natáčení?

Zas tolik ne. Náročnější byli čeští mistři. Je to především věc diplomacie. Jak jim vysvětlit, že to je to nejlepší, co můžou mít. V tomhle jsem byl úspěšný v Americe.

Jakou jste použil metodu?

Vzal jsem si ho stranou a dlouze jsem mu vše vysvětloval a ukazoval reprodukce. Za úspěch považuji, když jsem herce Woodyho Harrelsona navlíkl do kožených bot. Je to zapřísáhlý vegan a nepadalo do úvahy, že by měl něco společného s čímkoli živočišným. Já dělal jakoby nic. Řekl jsem mu, aby si obul boty. On začal

mírně prskat. Já na to: „Hele, dělej, jak chceš. Můžeš mít jen punčochy a dlouhou košili, ale nebude to ono.“ On nad tím dumal, pak to zkusil před zrcadlem a nechal si je. Ostatní ze štábu nad tím jen kouleli údivem očima. Bylo to velké vítězství.

Kdy jste naposledy spolupracoval na filmu?

Bylo to před dvaceti lety. Dělal jsem na trochu přihlouplém seriálu, který se jmenoval Duna. Už je to pro mě uzavřená kapitola.

Kdyby se čistě hypoteticky objevila nabídka od Miloše Formana na další film, vzal byste ji?

To je opravdu nemyslitelné. Miloš na tom bohužel není nejlíp, aspoň co mi říká jeho okolí. Naposledy jsem s ním ale mluvil na jeho narozeniny a hezky jsme si popovídali.

Martin Hošna

Theodor Pištěk (nar. 1932) je držitelem Oscara za kostýmy k filmu *Amadeus*, Césara za film *Valmont*, má Českého lva za umělecký přínos českému filmu a z festivalu v Karlových Varech si odnesl Křišťálový glóbus za mimořádný přínos světové kinematografii. Pracoval s režiséry jako František Vlácil (*Holubice*, *Údolí včel*, *Markéta Lazarová*) nebo Miloš Forman (*Amadeus*, *Valmont*). Kromě toho je také uznávaný malíř. Theodor Pištěk studoval nejprve gymnázium a po čtvrtém ročníku přestoupil na Vyšší školu uměleckého průmyslu v Praze. Od roku 1975 se intenzivně věnuje malbě. Bývá řazen k fotorealistům, ale ve východním bloku měla taková malba vždy jistý skrytý symbolismus určený ke „čtení mezi řádky“. Jeho obrazový cyklus obdržel zvláštní uznání poroty na mezinárodním festivalu malby v Cagnes-sur-Mer ve Francii v roce 1977. Byl předsedou výtvarné rady Pražského hradu a navrhl nové uniformy Hradní stráže. Byl iniciátorem a spolu s Václavem Havlem a Jiřím Kolářem i zakladatelem Ceny Jindřicha Chalupického pro mladé výtvarníky. Profesionálně také soutěžil v závodech automobilů a byl členem Automotoklubu.